

SÖYLEŞİ / SERGİ

Yaşanılanların
İzleri Nerede?

Eda Soylu'nun ev kavramının sökülmesine ve yeniden kurulmasına dayanan son sergisi "Evi Yeniden Kurmak", ev, hane, yuva, mekân kavramları üzerine düşünmek için anlamlı bir alan açıyor. Galerî KHAS'taki yerleştirmeye ilgili sorularımızı sanatçıya yönelttik.

Eda Soylu

ATÖLYEDEN

GALERİYE

Eda Soylu'nun sergisinin en ilgi çeken taraflarından biri sergi mekânındaki kapı, pencere gibi materyalleri şu an yaşadığı atölyesinden sökülüp getirmesi. İşlerini sergilemeden önce evinde deneyimleyen sanatçı, sergiye adını verirken kelimenin tam manasıyla "evini yeniden kurmuş.

GAMZE KANTARCIOĞLU

Dünya gündeminin mülteci sorunuyla çalkalandığı bir dönemde "ev nedir?", "insanın evi neresidir?" sorularını soruyor insan ister istemez. Ana rahminden mezara kadar yaşamın her aşamasında bir evde barınan insanın bu sığınma arayışı, Eda Soylu'nun son dönem işlerini şekillendiren tema olmuş. Bir evi yıkıp yerle bir etmek kolay, ancak onu taşıyıp başka bir yerde var etmek, yaşananların izlerini muhafaza etmek çok zor. Eda Soylu, beton parçaları, kapılar, betonların arasına sıkışan çiçekleriyle yaşadığı yeri parçalarına bölüp bir sergi alanında yeniden inşa ediyor. Genç sanatçıyı Galerî KHAS'taki "yeni ev"inde ziyaret ediyoruz.

Öncelikle serginin temele oturduğu "evi yeniden kurmak" meselesinden bahsedebilir misin? Serginin adı oldukça açıklayıcı aslında ama "ev" ne de-

mek, bir de senden dinleyebilir miyiz?

Kimi için bir insandır ev, kimi için üçgen çatılı kare gövdeli bir yapı, kimi için bunun çizimi, kimi için sırt çantasına doldurdukları, kimi için bir fotoğraf, Bachelard'a göre bir çekmece, kimi için de yalnızca anıları... O ev sıcaklığını ne hissettiriyorsa odur bence ev. Bu bir objeymiş, kişiymiş, şehirmiş, odaymış önemi yok; herkesin öyle ya da böyle bir evi vardır. Hayatımızın her anında bir barınak arayışı içindeyiz. Doğmadan önce ana rahminde, öldükten sonra mezarda -yahut yakıldysak küllerimiz savrulduğu yerde-, ve bu ikisi arasında geçen yaşam diye adlandırdığımız süreçte mütemadi bir barınak arayışı içindeyiz. Savaşlar da bunun için, kıyımlar da, ölümler de, boğulmalar da, yıkımlar da. Bir ev yıkıldığında o evdeki izler, gölgeler, yaşamışlık nereye gidiyor? Öyle kolay ki yıkmak. Öyle kolay ki darmadağın etmek birikmişlikleri. Serginin temeli bu

gibi düşüncelere ve sorulara dayanıyor.

Peki bu "ev" kavramı ne zamandan beri zihnini meşgul ediyor?

Ev kavramı 10 yıldır zihnimi meşgul eden bir kavram. Düşüncelerimin form bulması ise son birkaç yılda gerçekleşti. 2013 yılında "Ve evin yüzü burkuldu" adlı bir seri üzerinde çalışmaya başladım. "Ve evin yüzü burkuldu", Metin Altıok'un "Yıkıcılar Geldiler" adlı şiirinin ilk dizesi. Bu şiirde bir evin yıkım süreci gözlemlenir; evin iskeleti üzerin- de çırılçıplak kalışı, düşen köhne yüzü, ardından geriye kalan kesit... "Yıkıcılar geldiler; / Düştü gürültüsüyle yüzü köhne evin, / Göründü bazı odaları ve iç duvarları. / Aynı renklerle boyanmış sofası, isli mutfağı. / Bir kesit kalmıştı geriye şimdi o evden / Eski bir yaşantıyı simgeleyen". Dört duvardan oluşan, hane diye adlandırabileceğimiz bir binanın içinde, yakılarak öldürülmüş bir insanın dizeleridir bunlar. Ben bulunma ve barınma kavramları üzerine

yoğunlaşıyorum. Yalnızca benim bir yerde bulunmam, yahut barındığım alanın bir yerde bulunması değil; yaptığım işlerin de barındıkları, bulundukları alanı önemsiyorum. Kendi içlerini, kendi kendilerine barınabilsinler istiyorum. Bitmek tükenmek bilmeyen bir ev arayışı içindeyim.

Bir şeyi merak ediyorum... Sergi alanında gördüğümüz kapılar gerçekten yaşadığın yerlerin kapıları mı?

Evet. Sergideki kapı ve pencerelerin büyük bir bölümü yaşadığım yere ait, kendi evimden sökerek getirdiğim kapılar. Ben Türkiye'ye döndüğümünden beri atölyemde yaşıyorum ve ürettiğim işleri kendi yaşadığım alana yerleştirerek deneyimliyorum ilk önce. Bu kapıların üzerlerinde gördüğünüz renkli yaylar, "Twisteryard" adlı işimden. Ben bir buçuk yıldır bu yaylı kapılarla beraber yaşıyorum. Geçiş alanım daraldığından, gece karanlıkta tak diye çarpabiliyorum yaylardan birine. Tuvalete,

SÖYLEŞİ / SERGİ

mutfağa giderken canım yanabiliyor, yahut çıkan sestən ürkebiliyorum. Ama bu sayede izleyici ve iş arasındaki ilişkiyi gözlemlene imkânım oluyor. Bu bahsettiğim bir-iki günlük bir inceleme değil, sürekliliği olan bir durum. Eve giren çıkan herkes bu yaylarla muhatap olmak durumunda kalıyor ve ben deneyimleyip gözlemliyorum. İş karşısındaki ne hissettiriyor ve neyi nasıl yerleştirirsem şu ya da bu hissiyata erişebilirim, bunu anlamaya çalışıyorum. Benim ev diye adlandırdığım yerden onları söküp, onların ev diye adlandırabileceği bir barınak arayışı içine girdim. Bu sergide yeniden barınabildiler. Sergide bulunan diğer kapı ve pencereler ise, kaldırım kenarlarında bulduğum yıkılan evlerden topladığım parçalar. Bu yıkık kapı ve pencereler bana Altıok'un şiiirini anımsatıyor, müthiş bir burukluk ve hüzün yerleşmiş üstlerine. Kim bilir nelere şahit oldular yıllar boyu, kimlere ev sahipliği yaptılar, kimleri barındırdılar içinde?

Kendi evini söküp başka bir yer ev kurmak, senin kişisel hayatınla ilişkilendirilebilir mi? Bu yerleştirmeyi kendi hayatından harekete geçerek hazırladığını söyleyebilir miyiz?

Serginin temelinde kendi hayatımdan yansımalar elbette ki mevcut, bu sergi bir oto portre niteliğinde. Ama burada benim ev arayışından çok, işlerin kendilerine barınak arayışı durumu söz konusu. İşlerin evi olsun istedim, kendilerine ait bir alanları, bu yüzden "Evi Yeniden Kurdum".

Serginin aynı zamanda küratörü de olan Prof. Dr. Hasan Bülent Kahraman'ın sergi açıklamasında bahsettiği gibi, Freud'un "tekinsizlik" kuramının özü eve dayanıyor. Gerçekten de ev kavramı güven duygusuyla, korunmakla yakından ilgili. Sen de sergi alanında kendine güvenli bir liman mı kurmak istedin?

Burada şöyle ilginç bir durum var. "Güvenli bir liman" dediğimizde korunaklı bir alandan bahsediyor oluyoruz genelde. Oysa burada, bir üniversitede, kocaman bir sergi alanındayız, herkeşe hep açık, herkesi misafir eden bir yer ve bu yüzden de çok güzel. Bence bu serginin en önemli kavramlarından biri insanlara emanet olması ve ziyaretçilerin izlerini taşıması. Bu sergi alanına girmeyi tercih eden herkes, istemli yahut istemsiz olarak sergiye bir katkıda bulunuyor. Ve sergiyi yanında taşıyor giderken; gerek ayak izlerinde, gerekse yerden alıp evlerine götürdükleri parçalarda. Bu çok önemli. İnsanlar ile sanat eserleri arasındaki o kemikleşmiş duvar bu sergide ortadan kalkmış durumda.

İnsanlar kapıları açıyor, kapılardan geçiyor, kapatıyor, yaylara çarpıyor seslerini dinliyor, sallanan kapıyı döndürüyor, yapayalnız duran bir kapı var ona sarılıyor. İnsanlar yerdeki "Duvarkağıdı"nın üzerinde yürüdükçe içine çiçek gömülü betonlar ayakları altında kırılıp parçalanıyor. İnsanlar ziyarete geldikleri bir yeri çiğneyerek gezerken eser ve izleyici arasında görmeye alışkın olmadığımız içten yaklaşımlar yaşıyor. Benim için bu durum çok kıymetli. Sergi bir nevi onu ziyaret edenlere emanet, neyin ne kadar değişeceği onların kontrolünde. Açılış gününde çiçeklerin güzel güzel, muntazam bir şekilde durduğu zemin ile kapanış gününde toz halini çoktan almış olacak olan zemin arasında önemli boyutta fark olacak ve bu dönüşüm serginin bence en önemli noktası. İzleyicinin sergiye katkısı olması, iz bırakabilmesi, enstalasyonun oluşumunda rol oynaması, bütün bunlar aslında kulağa tekinsiz gelebilecek durumlardır; oysa tam tersi. Müthiş bir güven ve emanet etme duygusu ile yola çıkıldı.

Aynı durumu geçen sene Balat sokaklarına "Duvarkağıdı"nı yerleştirirken de yaşamıştım. Sabah sorgulayan gözlerle beni ve yaptıklarımı seyreden mahalhe sakinleri, akşama doğru ben yerleştirmelerimi bitirdiğimde "Kızım bize emanet bunlar gözün arkada kalmasın," diyorlardı. Benim için gerçekten önemli olan bu samimiyeti kurabilmek. Aynı samimiyeti bu sergide de oluşturmak istedim, bu açıdan evet; bu sergi alanı benim için güvenli bir liman belki de.

Sergi alanında gördüğümüz kapılar, beton parçaları, duvarlar bir evi ev yapmak için gerekli malzemeler ancak "yuva" hissinin vermiyor. Bu kasıtlı bir tercih olsa gerek değil mi? Sonuçta göç etmek de evi başka yerde fiziksel olarak kurmaktan çok ruhen başka bir yerde tutunabilmekle ilgili...

Aynen öyle. Ruhen tutunabilmek ve yanında o evin izini taşıyabilmek bence göç. O ize her ne anlam yükleniyorsa orada gizli ev.

Sert, kırılmaz betonların üzerinde açan narin, renkli çiçeklerin bakana umutlu olmayı öğretiyor gibi bir hali var. Beton – çiçek kullanmanın altındaki fikirden bahsedebilir misin biraz?

"Ve evin yüzü burkuldu" serisinin temelini oluşturan en önemli öğelerden biridir çiçeği betona gömme eylemi.

Betona gömülen çiçekler öyle hemen ölmüyorlar, gözlemlenebilir bir ölüm-leri var. Zamanla güçsüzleşiyorlar, ancak bu ölüm şekli renklerini korumalarını sağlıyor. Bir yandan hayatları alınırken diğer yandan ölümsüzleştiriyorlar. Gerçek manasıyla bastırılmış bir şekilde sessizce kendi içlerinde bir süreçten geçiyorlar. Kimi çıkmak istiyor, kimi sınırsız tutunuyor, kimi yer çekimine karşı gelemiyor, can çekiyorlar. Bu benim etkimin olduğu bir süreç değil. Beton ile çiçek arasında geçen bir diyalog. Bu diyalog aslında kültürümüze ve günlük yaşantımıza yerleşmiş olan kabalık ve kırılabilirlik ilişkisini yansıtıyor. Kırılabilir diye adlandırığımız çiçek beton gibi kaba ve sert bir materyale iz bırakabiliyor, beton alışıksız olmadığından böyle ufak parçalar halinde bulunmaya başlıyor, kırılabilir oluyor. Bu yaklaşım güzelliği hastalandırmak fikrinden geliyor (Sickening of the Beautiful).

Biraz acılabir misin bu "güzelliği hastalandırmak" fikrini?

2012 yılında yaptığım iki gezinin çok büyük yeri var bütün işlerimin oluşumunda. İlki Polonya. Polonya'da kampları ziyaret ederken edindiğim bir kavram hastalıkla güzellik kavramı. Doğanın insanın aybını örtmek istemesine rengârenk çiçek açmasından ve

insanın doğa karşısındaki acizliğinden çok etkilenmiştim. Bunca acının yaşadığı yere bu denli hayranlık duyabilmek ise benim için utanç vericiydi. Auschwitz'i bu denli büyüleyici bulduğumdan ötürü midem bulanmıştı kendimden. Oysa çim bitmiyormuş zamanında insan kalabalıklarından, çıkan ot hemen yeniyormuş. Nerede şimdi o insanlar, izleri nerede? Şimdi orada ağaçtan, çiçekten, renkten geçilmezken, o yaşanmışlık hangi yaprağın altına saklanmış? Hastalıkla bir güzellik vardı o bahar sabahı ben Auschwitz'in kapısından içeri girerken, o gün bu gündür bu kavram benimle. İkinci gezi İtalya'nın Matera şehrine. Matera faşizmin altında ezilen bir şehir, İtalya'daki Yahudiler kamplara gönderilmek yerine Matera'ya gönderiliyorlar. Burada herkes kendi kapısının önünü temizlemekten sorumlu. Yağmur yağıyor, borulardan geçiyor, kapının önüne akıyor ve bu suyu kullanıyorlar. Sonuç olarak sızma kırıp geçiyor bütün şehri. Hani diyor ya Nazım "bir şehir vardı / yeller eser yerinde / beş şehir vardı / yeller eser yerinde / yüz şehir vardı / yeller eser yerinde / yok olan şehirlere şiirler yazılmayacak / şair kalmayacak ki". Burası da aynen böyle. Çok insan ölüyor bu şehirde. 60'larda karantina altına alınıyor şehir. Yukarıya yeni bir şehir kuruyorlar, şehirde Louis Vuitton var, Gucci var, her şey var. Eski şehrin sağ kurtulanları, yani bugünün yaşlıları, yeni şehirde yaşıyor şimdi. Manzara diye ölümlerine bakıyorlar. Biz de yürüyoruz bu ölümlerin izi bırakarak yok olduğu eski şehirde. Hocamız diyor ki yere bakın ne var ayaklarınızın altında, bakıyoruz, iki tane bedenim izi çıkmış betona. "Nerde duruyoruz şu an?" diyor. "Mezar" diyoruz. "Hayır," diyor, "Biz şuan bir evin çatısındaız". Öyle bir şehir ki bu, bir insana çatı olan yer başka bir insana mezar. Beton bedeni ben ilk defa Matera'da gördüm. Bedenlerin izi çıkmıştı resmen betona. İzi çıkma eylemi çok önemli olacaktı benim için daha sonralarda.

Betondan çıkan çiçekleri daha önce Balat sokaklarında da kullanmıştın. Şimdi benzer işleri sokaktan kapalı mekâna taşıdın. Bu mekân değişikliği bu gibi unsurların algılanışını değiştiriyor mu sence?

Mekân değişikliği elbette unsurların algılanışını değiştirir. Yerleştirildiği yer, bulunduğu konum, dokunduğu insan bütün bunların hepsinin çok büyük önemi var. Doğanın içindeyken başka tepki veriyor iş, hanenin içindeyken başka. Ama iç mekân yahut dış mekân nereye nasıl yerleştirilse yerleştirilsin, temeli hep aynı iki kavrama dayanıyor: kabalık-kırılabilirlik ilişkisi ve güzelliği hastalandırma durumu.

Son olarak Prof. Dr. Hasan Bülent Kahraman'la olan çalışma sürecinden de bahsedebilir misin? Bu süreç sana neler kattı, nasıl bir deneyim oldu?

Çok kıymetli bir süreçti bu. Sergide gördüğünüz bütün işler üç hafta kadar kısa bir sürede üretildi. Bunun son bir haftasını Kadir Has Üniversitesi'nde geçirdim, bir yandan üretime devam ediyor, bir yandan yerleştiriyordum. Bu süreçte Hasan Bülent Kahraman benim için serginin her katmanına ayrı ayrı önem verip kapsamlı bir şekilde aktarabilen, ayna niteliğinde bir göz oldu. Kadir Has Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mustafa Aydın ve Rektör Yardımcısı, Küratör Prof. Dr. Hasan Bülent Kahraman'ın müthiş vizyonu sayesinde gerçekleşti bu sergi, bana bu denli güvendikleri ve kapılarını açtıkları için kendilerine teşekkür borçluyum. 🙏

■ Sergi, 13 Ocak 2017 tarihine kadar Kadir Has Üniversitesi'ndeki Galeri KHAS'ta ziyaret edilebilir.

SERGİYİ EVE GÖTÜRMEK

"Bence bu serginin en önemli kavramlarından biri insanlara emanet olması ve ziyaretçilerin izlerini taşıması. Bu sergi alanına girmeyi tercih eden herkes, istemli yahut istemsiz olarak sergiye bir katkıda bulunuyor. Ve sergiyi yanında taşıyor giderken; gerek ayak izlerinde, gerekse yerden alıp evlerine götürdükleri parçalarda. Bu çok önemli."

